

Tasapuoliset pelisäännöt takaavat toimivat markkinat - Erikoiskaupan liiton tavoitteet parlamenttikaudelle 2024–2029

Kaupan alalla on suuri merkitys Suomelle ja koko Euroopalle. Kauppa on merkittävä osa kansantaloutta ja toimialana se on keskeinen työn ja hyvinvoinnin luoja. On tärkeää, että meillä on tulevaisuudessakin elinvoimaisia ja vastuullisesti toimivia kaupan alan yrityksiä, jotka pystyvät kilpailemaan myös globaalisti. Tasapuolisten kilpailuolosuhteiden vahvistamisesta hyötyy ensisijaisesti eurooppalaiset kuluttajat. Erikoiskaupan parissa toimiville yrityksille pitää luoda sellainen toimintaympäristö, että ne uskaltavat kasvaa ja kehittää toimintaansa.

Kauppa Suomessa ja Euroopassa

Eurooppalaisen kaupan kattojärjestön EuroCommercen mukaan kaupan liikevaihto Euroopassa on 3 200 miljardia euroa ja se työllistää 20 miljoonaa eurooppalaista. Euroopassa toimii 3,5 miljoonaa kaupan alan yritystä, joista 99 prosenttia on pieniä tai keskisuuria yrityksiä. *

Suomessa kauppa on yksittäisenä toimialana suurin työllistäjä. Kaupan alan työllisyysvaikutus on merkittävä myös siksi, että kaupan parissa on tarjolla paljon matalan kynnyksen työpaikkoja. Kauppa kokonaisuudessaan työllistää yli 280 000 suomalaista ja se tuottaa noin 10 prosenttia Suomen bruttoarvonlisäyksestä. Ala on myös merkittävä veronmaksaja. Vuoden 2022 aikana kaupan alan yritysten palkkaverokertymä oli 2,3 miljardia euroa ja yhteisöveroja ne maksoivat yli miljardin euron edestä. **

Erikoiskaupan yritykset ovat merkittävä osa kaupan alan kokonaisuutta. Erikoiskaupalla tarkoitetaan kulutustavaroiden vähittäiskauppaa ja tukkukauppaa, pois lukien päivittäistavarakaupat ja tavaratalot. Erikoiskauppoja ovat muun muassa vaate- ja kenkäkaupat, kirjakaupat, kodintekniikkakaupat, optisen alan kaupat, rauta- ja sisustuskaupat, terveystuotekaupat ja muut tiettyjen tuotteiden ja niihin liittyvien palveluiden myyntiin erikoistuneet vähittäiskaupat.

Pelkästään Suomessa toimii 23 000 erikoiskaupan yritystä ja niiden osuus koko vähittäiskaupasta on 35 prosenttia. Vähittäiskaupan liikevaihdosta 15 miljardia euroa syntyy erikoiskaupan yrityksissä. Erikoiskaupan eri toimialoilla toimivat yritykset työllistävät 100 000 suomalaista. ***

Erikoiskaupan yritysten tilanne on viime vuosina ollut haastava. Koronapandemia vaikutti eri tavoin erikoiskaupan eri toimialoihin. Koronavuosien jälkeinen raju inflaatiokehitys ja kuluttajien ostovoiman heikentyminen on edelleen heikentänyt erikoiskaupan toimintaedellytyksiä.

Kaupan alalle tarvitaan myönteistä kierrettä. Toimintaympäristöä pitää kehittää niin, että kaupan alan yritykset pystyvät kilpailemaan tasapuolisesti globaalissa kilpailussa. Pienillä ja keskisuurilla yrityksillä pitää olla mahdollisuus kehittää toimintaansa ja hakea kasvua kotimaassa, EU:n sisämarkkinoilla ja globaalisti.

Lähteet

* EuroCommerce

** Kaupan liitto

*** Erikoiskaupan liitto

Erikoiskaupalle keskeiset teemat

Kaupan alan merkitys pitää huomioida kaikessa yrityksistä ja kauppaa koskevassa päätöksenteossa. Erikoiskaupan liitto painottaa erityisesti kaupan eri toimialojen ja erikokoisten yritysten huomioimista sääntelyn valmistelussa. Kaupan monimuotoisuuden ja elinvoimaisuuden varmistaminen tulee asettaa yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi tulevalle komissiokaudella.

Erikoiskaupan parissa toimiville pk-yrityksille on tärkeää pystyä sopeuttamaan toimintaansa muuttuvan sääntelyn mukana. Poukkoileva lainsäädäntö ja sen kiireellinen täytäntöönpano voi aiheuttaa kohtuuttomia haasteita kaupan alan yrityksille. Ennakoitavuus ja johdonmukaisuus pitää olla keskeisiä arvoja kaikessa sääntelyssä.

Erikoiskaupan liitto painottaa tulevalle komissiokaudella kaupan alan merkityksen huomioimisen ja laadukkaan sääntelyn lisäksi viittä asiakokonaisuutta. Keskeisiä teemoja erikoiskaupalle ovat *sääntelyn ennakoitavuus, tasapuolisten kilpailuedellytysten vahvistaminen, kuluttajalainsäädännön kehittäminen, kestävä vihreä siirtymä sekä tekoälyn sääntely*.

Riittävät siirtymäajat kauppaa koskevaan sääntelyyn

Kaikessa EU-sääntelyssä, ja sen kansallisessa käyttöönotossa, tulee ottaa huomioon riittävän pitkät siirtymäajat. Kaupan alan yrityksille tämä on erityisen tärkeää, jotta ne pystyvät sopeuttamaan toimintaansa järkevällä tavalla. Erikoiskaupan yrityksillä on valikoimissaan tuotteita, joiden kierto voi olla hyvinkin pitkä. Kaupan alan yritykset ottavat hankintapäätöksen yhteydessä huomioon sen hetkisen sääntelyn, mikä voi olla jo vanhentunut siinä vaiheessa, kun tuote lopulta asetetaan myyntiin. Sääntelyn ennakointi on yritystasolla käytännössä mahdotonta.

Erikoiskaupan yritykset myyvät paljon sesonkituotteita, joita tilataan hyvissä ajoin ennen sesongin alkua. Yksi sesonki ei myöskään riitä usein hankittujen tuotteiden myyntiin, vaan tuotteita pitää pystyä myymään esimerkiksi seuraavan sesongin aikana.

Hankintaprosessin keskimääräinen pituus monella toimialalla on noin 18 kuukautta. Esimerkiksi rautakauppatuotteiden osalta hankinnan kartoitukseen ja suunnitteluun menee noin 6 kuukautta, tuotteiden valmistukseen ja kuljetukseen 13–18 kuukautta ja jälleenmyyntiin 3–18 kuukautta. Pisimmillään koko prosessi voi kestää siis kolmesta neljään vuotta. Tänä aikana tuotteille asetetut vaatimukset ovat voineet jo muuttua. Nykyisin EU-sääntelyssä on noin 6–12 kuukauden siirtymäaika, mikä on aivan liian lyhyt monessa tapauksessa.

Toimenpiteet

- Määritellään vähittäiskauppaa koskevalle sääntelylle riittävän pitkät siirtymäajat, jossa huomioidaan kaupan alan yritysten mahdollisuus sopeuttaa toimintaansa riittävän ajoissa.

Tasapuoliset kilpailuedellytykset ja toimivat markkinat

Suomalaisten verkkokauppojen pitää pystyä kilpailemaan tasapuolisesti muissa EU-maissa ja kolmansissa maissa toimivien verkkokauppojen kanssa. Lainsäädäntöä ja käytäntöjä on kehitetty tähän suuntaan, mutta edelleen tarvitaan toimia reilun kilpailuasetelman vahvistamiseksi. Tasapuoliset kilpailuedellytykset edellyttävät EU:n ulkopuolisten verkkokauppojen toiminnan valvonnan tehostamista. Tällä ehkäistään myös vaarallisten tai sellaisten tuotteiden markkinoille tuomista, mitkä eivät täytä EU:n vaatimuksia. Osana tätä kokonaisuutta tarvitaan kuluttajille kohdentuvaa viestintää verkkokaupan riskeistä ja ongelmista.

EU:n sisämarkkinoiden toimivuutta tulee vahvistaa. Kansallisen lainsäädännön ja valvonnan eroavaisuuksia pitää poistaa niin, että samat säännöt ovat käytössä kaikissa jäsenmaissa toimiville kaupan alan toimijoille. EU:n ulkopuolisista maista tilatuilla tuotteilla on edelleen voimassa tullivapaus, mikäli niiden arvo alittaa 150 euroa. Verovapaus on poistumassa EU:n tulliuudistuksen myötä, mutta sen täytäntöönpano alkaa vasta vuoden 2028 jälkeen. Tullivapauden poistamista tulee nopeuttaa.

Verkkokaupan maksupalveluita tarjoavilla toimijoilla on merkittävä rooli kaupankäynnissä, ja ne pystyvät ohjaamaan kuluttajien valintoja. Erilaisten maksualustojen kehittymiseen ja niiden merkittävään markkinaosuuteen pitää kiinnittää huomiota EU:n tasolla. Tarvitaan sääntelyä, jolla voidaan taata myös pienempien kaupan alan yritysten ja verkkokauppojen mahdollisuus kilpailla markkinoilla. EU-tason sääntelyssä tulee pyrkiä hillitsemään vähittäismaksujen kustannusten nousua.

Tulevaisuuden kasvu ja uudet työpaikat syntyvät kasvuhakuisissa pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. Näin myös kaupan alalla. Pienille ja keskisuurille yrityksille tulee varmistaa parempi pääsy rahoitukseen ja tukeen, jotta ne voivat laajentaa toimintaansa ja pysyä kilpailukykyisinä. Kokonaisuudessaan pk-yritysten kasvua ja kehittymistä tulee vauhdittaa, ja ne tarvitsevat toimivia kannustimia innovaatiotyöhön.

Euroopan komissio on antanut kuluvalle komissiokaudella ehdotuksen uudelle EU:n maksuviivästysasetukselle, jolla korvattaisiin nykyinen maksuviivästysdirektiivi (2011/7/EU). Uusi asetus on osa EU:n pk-yritysten toimintaa helpottavaa pakettia (SME Relief Package). Toteutuessaan komission ehdotuksen mukaan asetus johtaisi kuitenkin päinvastaiseen lopputulokseen. Sopimusvapauden rajoittamisella ja jäykällä 30 päivän maksuajan noudattamisella olisi erittäin suuria negatiivisia vaikutuksia käyttötavarakaupan yrityksille.

Toimenpiteet

- Vahvistetaan kolmansissa maissa toimivien verkkokauppojen valvontaa ja sääntöjen noudattamista niin, että samat säännöt ovat käytössä kaikille toimijoille, jotka myyvät tuotteita EU:n alueella.
- Poistetaan eroavaisuuksia verkkokauppojen sääntelyssä ja valvonnassa EU-maiden välillä yhdenmukaisten toimintaedellytysten luomiseksi sisämarkkinoilla.
- Vauhditetaan alle 150 euron tuotteiden tullivapauden poistoa EU:n ulkopuolelta tuleville tuotteille.
- Selvitetään maksualustojen sääntelyn tarvetta.
- Ohjataan TKI-rahoitusta pienille ja keskisuurille erikoiskaupan yrityksille nykyistä tehokkaammin ja huomioidaan niiden merkitys kasvuille ja työllisyydelle.
- Lisätään EU:n maksuviivästysasetukseen selkeä poikkeus, missä huomioidaan vähittäiskaupan yritysten erityistarpeet ja taataan mahdollisuus sopia 30 päivää pidemmistä maksuajoista.

Yhdenmukainen kuluttajansuoja

Kuluttajalainsäädäntöä ja sen toimeenpanoa tulee kehittää niin, että se on mahdollisimman yhdenmukaista kaikissa jäsenmaissa. Erikoiskaupan parissa toimivien yritysten kannalta oleellista on se, että eri tuoteryhmiä ja myyntikanavia kohdellaan kuluttajalainsäädännössä mahdollisimman tasapuolisesti.

Nykyisellään kuluttajansuojalaisissa korostetaan kuluttajan valinnanvapautta rikkoutuneiden tuotteiden osalta. Kestävän kulutuksen ja vastuullisen kuluttajakäyttäytymisen edistämiseksi tuotteiden korjaaminen tulisi lähtökohtaisesti olla ensisijainen vaihtoehto sen sijaan, että tuote korvattaisiin uudella. Korjauspalvelusäntelyä tulee kehittää markkinaehtoisesti. Säätelyssä pitää huomioida eri yritysten, toimialojen ja tuoteryhmien eroavaisuudet.

Toimenpiteet

- Kehitetään kuluttajansuojalainsäädäntöä ja sen toimeenpanoa niin, että se on mahdollisimman yhdenmukaista kaikissa jäsenmaissa ja kohtelee eri tuoteryhmiä tasapuolisesti.
- Tehdään tuotteiden korjaamisesta ensisijainen vaihtoehto tuotteen korvaamisen sijaan huomioiden markkinaehtoisuus.

Kestävä vihreä siirtymä

EU:ssa on kuluvalle komissiokaudella ollut valmisteilla useita eri vihreään siirtymään tähtäviä säätelyhankkeita. Osa näistä koskee myös kaupan alan yrityksiä. Tulevalle komissiokaudella on odotettavissa lisää kuluttajatuotteiden ekologisuuden ja kestävyuden lisäämiseen tähtäviä toimia.

Vastuullisuus ja ekologisuus ovat arvoja, joiden merkitys kaupan alalla ja kuluttajien parissa kasvaa vuosi vuodelta. Kauppa kannattaa toimia, jotka vähentävät päästöjä ja vahvistavat kestävä kehitystä. Vihreää siirtymää edistävät toimet pitää toteuttaa järkevällä tavalla ja sääntelyn vaikutukset pitää arvioida tarkkaan ennen niiden käyttöönottoa. Yritysten raportointivelvoitteet tulee pitää kohtuullisina ja tarkoituksenmukaisina. Kuluttajien aktiivinen osallistuminen ja vaikutusmahdollisuuksien lisääminen vihreän siirtymän toimiin, kuten kestävä kulutuksen edistämiseen, on tärkeää. Tämä voi sisältää kuluttajien valistamisen ja osallistamisen kestävä kehityksen projekteihin. Ajantasaiset tuotetiedot tulee olla helposti saatavilla jälleenmyyjille ja kuluttajille.

Toimenpiteet

- Huomioidaan EU:n vihreän siirtymän hankkeissa sääntelyn todelliset vaikutukset ympäristöön, talouteen ja työllisyyteen.
- Parannetaan tuotetietojen saatavuutta kuluttajakaupassa.

Tekoölyn sääntely

Tekoöly tulee mullistamaan myös kaupan alaa. Uuden teknologian, kuten tekoölyn ja automaation, mahdollisuudet voivat olla keskeisiä erityisesti pk-yritysten kasvulle ja kilpailukyvyille. EU:n politiikan ja sääntelyn tulisi tukea näiden teknologioiden hyödyntämistä turvallisesti ja eettisesti. EU:ssa on jo kuluvalle komissiokaudella ollut valmistelussa uusi tekoölyasetus, jolla pyritään luomaan rajoja tekoölyn käytölle. Asetuksessa rajataan tekoölyn käyttö riskiluokittain ja korkean riskin tekoölyjärjestelmien käyttöä rajataan tai kielletään kokonaan.

Kaupan alalla tekoölyä voidaan hyödyntää muun muassa mainontaan ja hinnoitteluun. Tekoölyn käytölle tarvitaan selkeät pelisäännöt ja sääntelyssä on tärkeää huomioida kaupan alan tarpeet ja erityispiirteet. Yritysten kilpailuedellytykset tulee huomioida tekoölynsääntelyssä. Liiallinen sääntely heikentää mahdollisuuksia uusien innovaatioiden synnylle.

Toimenpiteet

- Huomioidaan kaupan alan erityispiirteet tekoölyn sääntelyssä.
- Mahdollistetaan tekoölyn hyödyntäminen myös pienemmille yrityksille.

Erikoiskaupan liitto

Erikoiskaupan liitto ETU ry edistää suomalaista erikoiskauppaa ja sen menestystä valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Liiton jäsenistö koostuu eri kaupan toimialojen järjestöistä.

Erikoiskaupan liiton jäseniä ovat Elektroniikka- ja kodinkonekaupan yhdistys ETKO ry, Fashion Finland, Kello- ja jalometallitukkukauppiat ry, Kirjakauppaliitto ry, Lääketeollisuus ry, Lääke- ja terveyshuolto ry, Muoti- ja urheilukauppa ry, Näkeminen ja silmäterveys NÄE ry, Rakennus- ja sisustustarvikekauppa RASI ry, Sailab - MedTech Finland ry, Suomen Terveystuotekauppioiden Liitto ry, Terveystuotetukut ry ja Työpaikkatarvikekauppa ry.